

"Efrad mabeyninde muhabbet-i millî, zerrat mabeynindeki câzibe-i cüz'iyeleri gibi, bir muhassal teşkil ile, cihet-ül vahdetimiz olan usûl-ü merkeziyeyi intac edeceğinden..." cümlesini devamıyla açıklar mısınız?

"... Câmîü'l-Ezher üslûbunda bir darülfünun, hem mektep, hem medrese olarak bir üniversite için, tam elli beş senedir Risale-i Nur'un hakaikına çalıştığım gibi, ona da çalışmışım..."(1)

Dolayısıyla bu konuda neşrettiği makale ve kitaplarında çok örnekler vardır. II. Meşrutiyetin başlarında yazdığı makalesinde, Prens Sabahaddin Bey'in "Adem-i merkeziyet" tezine karşı şunlar yazılıdır:

"PRENS SABAHADDİN BEYİN SU-İ TELAKKİ OLUNAN GÜZEL FİKRİNE CEVAP"

"Hayat ittihaddadır. Benim gibi bir bedevinin fikri, fitrat-ı asliyeye daha yakın olduğu için muhakemesi de tabîi olduğundan, sun'iden daha mükemmel olacaktır. Şöyle ki:"

"Efrad mabeyninde muhabbet-i millî, zerrat mabeynindeki câzibe-i cüz'iyeleri gibi, bir muhassal teşkil ile, cihet-ül vahdetimiz olan usûl-ü merkeziyeyi intac edeceğinden ittihad ve muhabbet-i millî revabıtını tahkîm eylemekle zülâl-i medeniyet o mecarada seyelân ederek şu anasır-ı muhtelifeyi bir seviyeye getirdiğinden; âheng-i terakki hoş bir nağme ile ecnebîlerin simah-ı hassasında tenînendaz edecektir."

"Hem de her kavmin mâbihil-bekası olan âdât-ı milliye ve lîsan-ı kavmiyeye ve isti'dad-ı efkâra muvafık, hükümet teşebbüsata başlamalı... Tâ ki makine-yi teraakkıyat-ı medeniyetin buharı hükmünde olan müsabakayı intac edecek bir hiss-i rekabet peyda olabilsin. Yoksa bu revabıt ve mecarayı fekk edecek adem-i merkeziyet fikri; veyahud onun ammızâdesi unsura mahsus siyasî kûlüpler -zaten merkezden nefret var- istibdad ciheti ile ve şiddet-i ihtîlaf-ı unsur ve mezheb sebebiyle birden bire kuvve-i anilmerkeziyeye inkılab edeceğinden, tevsî'-i mezuniyet ka-

bına vahşetin galeyaniyla sığmayacağından; Osmanlılık ve meşrutiyet perdesini birden feveran ile yırtacak bir muhtariyete; Ve sonra istiklâliyete; ve sonra tavaif-i mülûk suretini giydiğinden hiss-i rekabet dâyesiyle vahşetin ve adem-i müsâvâtın mahsulü olan fikr-i istilâ yardımıyla bir mücadele-i keşmekeş intac edeceğinden, öyle bir zenb-i azîm olur ki; hürriyetteki hasene-yi uzmaya menafi'-i umumî mizaniyla tartılsa muvazî, belki ağır gelecektir."

"Seviye-i irfanı -bir mütemeddin devlet, Alman gibi libas-ı siyaseti-kâmet-i isti'dadımıza ya kısa veya uzun olacaktır. Zîra seviyemiz bir değildir. Tıbbın eski bir düsturudur ki; her illet, zıdd-ı tabiatıyla tedavi olunur."(2)

Bir milletin fertleri arasındaki sağlıklı ve sağlam muhabbet, milliyetin de sağlamlığını netice verir. Milletin sağlam ve güçlü olması için fertleri arasındaki birlik unsurlarını tahkim etmek gerekir. Yani milli bilinci sağlamlaştıracak birlik noktalarının ön plana çıkarılması gerekir.

Fertler arasındaki sağlam ve sağlıklı ilişkiler, güçlü bir milliyeti netice verince ecnebiler, yani düşman unsurlar karşısında savunması muhkem, yutulması zor bir lokma olacaktır. Adem-i merkezîyetçi bir yaklaşım doğu bölgesindeki feodal ve aşiret yapılanmasını daha da körükleyerek, dağılmaya ve milli birliğin bozulmasına sebebiyet verebilir. Bu yüzden milliyetin birliğini temin eden ortak payda ve noktaların tahkim edilmesi bir zarurettir.

Dipnotlar:

(1) bk. [Emirdağ Lahikası-II, \(139. Mektup\)](#)

(2) bk. **Asar-ı Bediye, Nutuklar, s.468**